

BESLUT

2020-07-06

Dnr: 19/03762

SAKEN

Uppdrag granskning, SVT1, 2019-10-23, inslag om en satsning i Haparanda, fråga om opartiskhet och saklighet samt respekt för privatlivet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om respekt för privatlivet.

INSLAGET

Inslaget, som var en uppföljning av ett tidigare reportage i *Uppdrag granskning*, presenterades av en reporter på följande sätt.

Våra kommungranskare har tidigare berättat om drömprojektet Barents Center i Haparanda. Det skulle ge hundratals nya jobb och investerare lockades att satsa stora belopp. I dag återstår bara en grop och en fråga: vad händer med alla pengar?

Några minuter in i inslaget sa en annan reporter bland annat följande.

Vi är här för att skriva sista kapitlet i sagan om det som kallas "Luftslottet på gränsen". Ett projekt som kantats av spekulationer och svikna löften och som lagt sig som en våt filt över utvecklingen i kommunen. [...] Men det finns också vinnare.

En speaker introducerade en entreprenör, A, med planer på ett byggprojekt i Haparanda. Bygget skulle bland annat innefatta en multiarena, en galleria, en biograf, ett hotell, ett spa och en gymnasieskola. Speakern sa att idén om projektet såldes in hos kommunen och sa sedan följande.

Men det finns en hake. För att drömmen ska bli verklighet måste kommunen ställa upp. För att säkra intäkterna vill [A] ha långa hyresavtal, avtal som kommunen först måste upphandla.

Speakern sa att A:s företag, Bolag 1, vann upphandlingen. I kommunens avtal med Bolag 1 stod bland annat att kommunen skulle betala 17 miljoner kronor i

hyra per år i 25 års tid. Sedan sades bland annat följande av en speaker och av B, projektledare i Bolag 1.

(Speaker) – I samband med avtalsskrivningen finns stora frågetecken i Haparanda kring [Bolag 1:s] verkliga ekonomiska muskler. Men från projektledningen kommer lugnande besked. (B) – Vi har klart så att vi kan finansiera hela bygget [---]. En hel miljard. (Speaker) – Men bakom kulisserna brottas [A:s] bolag med svåra ekonomiska problem. Betalningsförelägganden samlas på hög, samarbetet gnisslar och flera nyckelpersoner hoppar av. Hela projektet tycks vara i gungning. 2014 händer något som spär på misstron. Plötsligt tar [Bolag 2], där familjen [A] är huvudägare, över hela projektet.

Lite senare sa en speaker att projektet hade blivit en stående punkt på kommunfullmäktiges möten. Sedan spelades en sekvens från ett möte i kommunfullmäktige från den 21 februari 2015 upp, där det sades att A försäkrat att bygget skulle komma igång. Därefter sa speakern att bolaget som tagit över det aktuella projektet, Bolag 2, fick investerare att satsa hundratals miljoner i olika bygg- och obligationslån, men att byggnationen inte tog fart. Efter det sa den nuvarande kommunchefen i Haparanda kommun att det avtal som kommunen skrivit saknade återköpsklausul och att de därför inte hade möjlighet att kräva skadestånd från Bolag 2 för att projektet inte kommit igång. En speaker sa sedan bland annat följande om Haparanda kommuns tidigare kommunchef.

I vårt förra program kunde vi avslöja att kommunchefen, mitt under den känsliga upphandlingen, blev erbjuden en anställning som vd i ett av [A:s] bolag. Kommunchefen, som tar initiativ till själva upphandlingen, är också den som – efter att han avslutat sin anställning hos kommunen – hjälper till att skriva [A:s] vinnande anbud.

Speakern sa även att kommunen hade polisanmält kommunchefen för mutbrott men att utredningen hade lagts ner. Slutligen sa speakern att kommunchefen själv inte sett något oetiskt i sitt agerande eftersom han inte hade varit med i upphandlingen av det aktuella projektet.

Efter det sa speakern att kritiken mot projektet vuxit så stark i kommunfullmäktige att A åkt till Haparanda för att svara på politikernas frågor. En sekvens spelades upp där bland annat följande sades.

(A) – Jag är lite förvånad att man ens ifrågasätter att Barents Center skulle bli av. Vi, man lägger inte ner så mycket tid, pengar och energi och sedan så gör man inte klart det. Så är det bara. (Speaker) – Men [A] menar att det inte bara är hans, eller [Bolag 2:s] fel, att bygget är försenat, utan den politiska oppositionen har också ett ansvar. [---] Inför kommunfullmäktige lovar [A] att bygget kommer att sätta igång före sommaren. Men det är bara ett av alla löften som inte infrias. [---] Knappt ett år efter mötet i kommunfullmäktige har [A] sålt alla sina aktier i krisdrabbade [Bolag 2]. Innan [A] lämnar [Bolag 2] tas det upp ett obligationslån på 200 miljoner kronor, pengar som bland annat ska gå till att sätta igång bygget av Barents Center.

Efter det sa speakern att Bolag 2 fick nya ägare och att dessa gav upp projektet, vilket gjorde att kommunen kunde säga upp avtalen. Lite senare sa speakern

även bland annat följande.

Nu är det de tidigare obligationsägarna, de som tillsammans lånade ut 200 miljoner kronor till Barents Center, som tagit över i hopp om att på sikt få tillbaka åtminstone lite av de pengar de satsat. [---] Efter vårt förra program beskriver sig [A] som en utbränd entreprenör, svartmålad av medierna och med miljonförluster i projektet Barents Center. På pappret är [A:s] imperium slaget i spillror och han har på egen begäran försatts i personlig konkurs. Men den nya ledningen för [Bolag 2] ger en annan bild: hur investerarnas pengar gått till [A:s] bolag.

Sedan introducerades tittaren för en jurist, C, och en vd, D, som satt i den nya ledningen i Bolag 2. C sa bland annat följande.

Det finns ingen ursäkt för hur [A] och styrelsen har bedrivit verksamheten. [...] Det har brustit i affärsmässighet, seriositet, kommunikation till investerare men framför allt hur man har förvaltat de projekten som ändå fanns och hur man har använt investerarnas pengar.

Efter det sa speakern att Bolag 2 bildats med ett märkligt avtal. Därefter sa C och D att allt tydde på att A ville ta ut så mycket pengar ur bolaget han kunde så snabbt som möjligt. Följande sades sedan om Bolag 2 och ett annat företag där familjen A var majoritetsägare, Bolag 3.

(Speaker) – [Bolag 2] bildas genom att ett bolag där familjen [A] är majoritetsägare säljer en koncern till [Bolag 2] för 500 miljoner kronor. Även i [Bolag 2], som skulle driva projektet Barents Center, var familjen [A] största ägare. [Bolag 2] hade alltså från allra första början en skuld till ett närstående bolag, en skuld som enligt den nya ledningen är helt felaktig eftersom försäljningen inte gått rätt till. (D) – Det här var möjligheten för honom att i, å ena sidan med den fasad som byggs upp utav ett framgångsrikt företag, så gömmer han bakom det då en enorm fordran på bolaget som gör att så fort pengar kommer in i koncernen – genom obligationslån och annat – så [...] tar han ut denna likviditet och tillför sig själv, sin familj och sina bolag. (Speaker) – Själv förnekar [A] att han skulle ha dolt något, men den nya ledningen har sett ett mönster. Så fort det lånats in pengar till [Bolag 2] har en del av dessa flyttats runt inom koncernen och sedan skickats vidare till bolag som [A] kontrollerar. Bara under 2015 har [Bolag 2] på det här sättet betalat av närmare 100 miljoner kronor på den ursprungliga skulden till familjen [A:s] bolag.

Samtidigt visades i grafik hur 95 miljoner kronor flyttades från Bolag 2 till A. I en intervju med C och D sades bland annat följande.

(C) – Barents Center hade ju en enormt stor betydelse för [Bolag 2] för att kunna visa upp, då, ett, ett ekonomiskt starkt bolag och som hade storslagna planer. (Reporter) – Fanns det någonsin någon, någon tanke på att i [A:s] regi liksom bygga Barents Center? (C) – Det fanns inte någon realistisk plan. [---] En viktig slutsats där är ju att det inte fanns någon byggfinansiering och Barents Center skulle ju kosta cirka en miljard. [---] De pengarna fanns inte. Och de pengarna som lånades in med Barents Center som säkerhet, de användes ju till att återbetala gamla lån och, vad vi bedömer, oriktiga skulder till familjen [A]. (Reporter) – Men är det alltså möjligt att tjäna pengar på en, på ett byggprojekt som aldrig blir av? (D) – Ja, det är ju uppenbart eftersom familjen [A:s] bolag har fått betalt genom att lån har tagits upp med Barents Center som säkerhet. (D) – Nej men alla är lurade. (Reporter) – Alla är lurade? (D) – Alla är lurade.

Därefter sa speakern att den nya ledningen planerade att stämma A och den tidigare styrelsen för att på så sätt kräva tillbaka de 95 miljoner kronor som enligt dem hade betalats ut på felaktiga grunder. Speakern sa sedan att *Uppdrag granskning* försökt nå A via telefon och mejl för en kommentar. Efter det intervjuades Bolag 2:s före detta projektledare B, som tillbakavisade C:s och D:s anklagelser. B sa att det hade funnits en plan för att bygga projektet men att han inte kunde eller ville uttala sig om anklagelserna om att Bolag 2:s gamla styrelse skulle ha tömt det på pengar.

I en intervju med kommunstyrelsens tidigare ordförande i Haparanda kommun, E, sades sedan bland annat följande.

(Speaker) – Den nya ledningen för [Bolag 2] kommer ju ändå fram till någon slags konklusion vad gäller entreprenören [A] och det är ju ändå att han medvetet har lurat människor på pengar och att han medvetet har lurat Haparanda kommun. Delar du den uppfattningen? (E) – Ja, alltså jag delar uppfattningen givet att jag har rätt att det var aldrig på [A:s] agenda att bygga Barents Center. Givet att det scenario jag utmålade är korrekt så är det ju frågan om att lura en kommun. [---] Då kanske man ska använda den juridiska termen bedrägeri.

Inslaget återgick till intervjun med B. Reportern sa till B att A i ett mejl bland annat nekade till att ha tjänat pengar på projektet och att A skrivit att det inte varit han, utan styrelsen och vd, som bestämt i Bolag 2. Reportern sa även till B att A skrivit att ansvaret för att projektet inte blev av främst vilade på B. B förnekade anklagelserna och sa sedan bland annat följande.

[A] är också en del i att projektet aldrig förverkligades. [...] Han hade en enorm drivkraft för projektet och stora ambitioner. Ambitionerna kanske ibland blev för stora och det gick inte att leva upp till det, varken från hans egen sida eller från ledningens sida.

Avslutningsvis i inslaget visades följande text.

I ett mejl till redaktionen skriver [A] att avsikten hela tiden var att bygga Barents Center och han förnekar att han skulle ha lurat kommunen eller investerarna. Han nekar också till att hans bolag skulle ha fått 95 miljoner kronor i kontanter från [Bolag 2].

ANMÄLAN

Inslaget har anmälts av A som sammanfattningsvis anför följande.

Saklighet

Skulden på 500 miljoner kronor

Ägare och finansieringsansvarig för det projekt som behandlades i inslaget var från början Bolag 1, som ägdes av A. För att locka investerare till projektet behövde Haparanda kommun gå in med ett långsiktigt hyreskontrakt för de kommunrelaterade verksamheterna. Löptiden – 25 år – är inte alls ovanlig när så

mycket pengar, i det här fallet en miljard kronor, ska investeras. Haparanda kommun genomförde en allmän upphandling som Bolag 1 vann. Bolag 1 stod till en början för all finansiering, men behövde ytterligare finansiärer för att kunna genomföra projektet.

Bolag 2 köpte ett antal bolag, det aktuella projektet, andra projekt och personal från Bolag 3. Ägarlistan i Bolag 2 och i Bolag 3 var identisk. Med andra ord ägde A och A:s släkt exakt lika mycket i båda bolagen. Det hela blev ett nollsummespel mellan Bolag 2 och Bolag 3. Detta gjordes för att ingen ägare i Bolag 2 eller i Bolag 3 skulle ha synpunkter eller förlora något och för att fastighetsutvecklingen av bland annat det aktuella projektet skulle skötas i Bolag 3. Inom fastighetsutvecklingsbranschen placeras ofta fastighetsprojekt i olika bolag för att projekten blir enklare att hantera och för att kostnaden för dessa inte ska blandas ihop.

Obligationslånet på 200 miljoner kronor

Obligationslånet som nämndes togs upp av Bolag 2 eftersom den gamla obligationen skulle återbetalas. I princip alla pengar användes till att betala av den tidigare obligationen. Det togs inte upp för att, som det sades i inslaget, ”bland annat [...] sätta igång bygget av Barents Center”. Hela projekteringen, bygglovet och kontraktet med byggfirman var klart och det enda som saknades för att påbörja bygget var bankfinansieringen. *Uppdrag granskning* fick denna information, men vägrade ändra i manus.

Projektets genomförbarhet

I inslaget sa C, D och E att A aldrig haft ambitionen att genomföra projektet utan att det bara varit ett bedrägeri. De påstod även, tillsammans med reportern, att alla var lurade, att A skulle ha dolt en skuld bakom ett företag och medvetet lurat Haparanda kommun och investerare på pengar. A har aldrig haft en tanke på att lura någon. A ville genomföra ett världsunikt projekt som skulle lyfta hela regionen och ville att både investerare, kommunen och de bolag som A var delägare i skulle tjäna pengar. Alla som känner A och som varit delaktiga i projektet vet att de var helt inställda på att genomföra det så bra och fort som möjligt.

När styrelsen i Bolag 2 tog upp finansiering för utvecklingen av projektet via obligationer granskades allt material av revisorer och advokater. Värderingar togs in från oberoende och välrenommerade värderingsbolag, och de visade alla på att det aktuella projektet var en mycket god affär med prognosticerade vinster på över en miljard. Det lades ner stora summor pengar på att bland annat köpa marken och på en detaljplan, mark- och miljöundersökningar, arkitektkostnader, bygghandlingar, markarbeten och pålning. Värderingar från oberoende och välrenommerade värderingsinstitut visade dessutom på potentiell vinst om mer än 1,2 miljarder kronor vid färdigställande. A och alla andra, inklusive Bolag 2, ville genomföra projektet.

Ett så stort projekt kräver byggfinansiering från bank. För att få finansiering så måste man visa exakt vad man ska producera, vilket bland annat kräver projektering, miljöundersökningar, arkitekter och upphandling av byggbolag. Det går inte att ha finansiering från första sekund, men Bolag 2 arbetade med det oavbrutet både under och efter projekteringstiden. När Bolag 2 till slut inte fick finansiering för att bygga projektet så försökte de sälja hela eller delar av det i stället. Det fanns flera intressenter, men till slut såldes det till två entreprenörer som tyvärr inte heller lyckades finansiera projektet.

Eftersom Bolag 2 inte fick någon finansiering och köpare backade står den tänkta platsen tom. Avtalen med kommunen är uppsagda och kommunen har inte betalt några hyror, däremot har de fått 48 miljoner kontant för marken.

D var lika stor ägare i både Bolag 2 och 3 och var med på den bolagsstämma där bland annat beslut om försäljning togs. D var alltså fullt insatt i hur allt gick till. När Bolag 2 inte fick finansiering för att färdigställa projektet fick D köpa alla A:s och A:s släkts aktier i Bolag 2 för en krona mot att han lovade att han skulle ordna finansiering för projektet och alla andra projekt så att alla investerare skulle få tillbaka och tjäna pengar. Detta gjorde han inte, och han ville därför skydda sin egen rygg i inslaget och peka ut A som ansvarig. Utöver detta så ligger A och D i fejd med varandra och kommer att hamna i en juridisk process. *Uppdrag granskning* borde inte ha låtit D förtala A utan belägg efter att ha fått ovanstående information från A.

Flera av de som uttalade sig kritiskt om A var ägare av eller anställda i Bolag 2, som driver process mot den tidigare styrelsen och A. C och D gjorde gällande att de inte kände till hur förvärvet av fastigheterna och projektet gick till, trots att D som tidigare nämnts deltagit på bolagsstämmor och erhållit all information. Den tidigare styrelsen har även uttalat sig i domstol och klargjort att man haft tillgång till ett flertal värderingar inför det att beslut fattats.

Även E sa att alla hade blivit lurade för att skydda sin egen rygg. Han hade ingen insyn i hur mycket tid, pengar och energi som lagts ner på projektet och vilka höga värderingar det fanns både för marken, byggrätten och ett färdigställt projekt.

Inget projekt har någonsin klar byggfinansiering innan det har exempelvis detaljplan, bygglov och hyresgäster. Det är allmän kännedom i branschen och också det fick *Uppdrag granskning* information om.

A:s roll i projektet

A var aldrig i ledande ställning, vd eller styrelseledamot i Bolag 2. A lämnade projektledningen för projektet långt innan problemen började. Ändå påstod

Uppdrag granskning att Bolag 2 var A:s bolag. Bolaget ägdes av över 100 ägare varav A var en.

Det påstods i inslaget att A och Bolag 1 hade fått nästan 100 miljoner kronor från affären. Dessutom försökte D få det till att A hade fått ut pengar privat. Detta är helt felaktigt. A fick noll kronor privat. A:s bolag fick, enligt Bolag 2:s egna listor, cirka åtta miljoner kronor kontant. Resterande summa om cirka 90 miljoner kronor betalades med nytryckta preferensaktier som inte kostade Bolag 2 något att ta fram. Åtta miljoner kronor kan låta mycket, men det är väldigt mycket mindre än vad A och hans bolag hade investerat i Bolag 2 och närstående bolag. Hela projektet skulle enligt värderare ha kunnat ge mer än 1,2 miljarder kronor i vinst. Bara marken och bygggrätten för projektet var värderad till 225 miljoner kronor. Hade A, som D påstod, bara varit ute efter snabba pengar så hade A sålt den i stället.

Bolag 2 köpte även andra projekt, som senare såldes med god vinst. Eftersom A:s släkt var huvudägare i Bolag 2 så såg de stora vinster när projektet färdigställts. Att maximera vinst direkt var därför inte det viktigaste. Det var också därför A:s släkt valde att få betalt långt efter affären i stället för direkt.

Uppdrag granskning sa att "[A] sålde sina aktier och försvann". Det stämmer att A sålde aktierna – för att försöka rädda bolaget då det inte fick finansiering med en då så svag ägare som A. A:s släkts bolag sålde alltså som tidigare nämnt samtliga aktier, inklusive preferensaktier, för en krona till D mot löftet att han skulle lösa finansieringen för projektet och övriga projekt så att alla investerare skulle få tillbaka och tjäna pengar. D grundlurade A, ordnade ingen finansiering och skodde i stället sig själv.

Förutom att sälja aktierna gjorde A allt han kunde för att Bolag 2 skulle kunna få finansiering och för att det projekt som behandlades i inslaget skulle kunna genomföras. När projektet och Bolag 2 hamnade i kris satte A genom sina bolag in mycket pengar i aktieägartillskott, minskade Bolag 2:s skulder och tog emot värdelösa preferensaktier i stället för pengar.

A:s bolag, Bolag 1, hade finansierat, investerat i och köpt aktier för väldigt stora belopp i Bolag 2 och dess närstående bolag. Hur man än räknar gjorde Bolag 1 en förlustaffär och A själv fick inga pengar från Bolag 2. Genom grafiken fick *Uppdrag granskning* det att se ut som att A hade fått massor av pengar, vilket är felaktigt. Pengar gick till Bolag 2, där A förvisso var delägare, men detta som en betalning av skulden på 500 miljoner kronor.

Kommunchefens roll i upphandlingen

Den före detta kommunchefen blev erbjuden arbete på ett bolag där A var en av flera ägare, alltså inte på "A:s bolag". Kommunchefen var, som anställd av

kommunen, inte inblandad i upphandlingen av det aktuella projektet. Den sköttes helt av politikerna.

Opartiskhet

Inslaget var kraftigt negativt vinklat och A fick inte tillräckligt stor möjlighet att försvara sig eller bemöta den kritik som riktades mot honom i inslaget. Endast ett fem sekunder långt bemötande togs med trots att flera personer under inslagets gång fick förtala A. A citerades även fel i inslaget, vilket A påpekade flertalet gånger för reportern och den ansvarige utgivaren inför sändning.

Respekt för privatlivet

Uppdrag granskning valde att felaktigt framställa A som en svindlare och har därigenom svärta ned A:s namn. Inslaget utgjorde förtal och har fått ohyggliga konsekvenser för A som privatperson. Det första programmet om projektet som sändes 2017 resulterade i ett dåligt rykte i finanssammanhang och till slut i personlig konkurs. Ett lokalt projekt i Norrland är inte av allmänt intresse.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet och anför sammanfattningsvis följande.

Saklighet

Skulden på 500 miljoner kronor

Grunden till de transaktioner som genomfördes bolagen emellan var en revers på 500 miljoner kronor, en affär som ifrågasattes av den nya styrelsen. I ett mejl till redaktionen skrev A: ”Denna revers skulle sedan betalas löpande, och den bokfördes som skuld hos köpande bolaget.” Vidare ”Att man betalar av på skuld är inget konstigt.” Huruvida denna skuld uppkom på legitim väg fanns det olika åsikter om, vilket också framfördes i inslaget.

Den ursprungliga skulden hade Bolag 2 till Bolag 3. Det är korrekt att det är samma ägarstruktur i dessa bolag. Detta var heller inget som SVT motsade i inslaget. Dock blev det, enligt de nya ägarna för Bolag 2, inte ett nollsummespel.

Obligationslånet på 200 miljoner kronor

SVT anser att det är ett faktum att det tagits upp obligationslån i flera omgångar för flera hundra miljoner kronor. Att sedan dessa lån i första hand används till att refinansiera gamla lån är korrekt, men inslagets poäng är att avtalen med kommunen var så attraktiva att det lockade investerare att satsa pengar igen och igen.

Obligationslånet som nämns i inslaget var ett nytt lån som togs upp för att delvis finansiera gamla lån, men också för att, som det uttrycks i prospektet, ”påbörja byggprocessen”.

Projektets genomförbarhet

Med tanke på alla de löften som förknippades med projektet ansåg redaktionen att det var fullt legitimt att ifrågasätta de egentliga ambitionerna med det, särskilt som den åsikten framfördes av väl initierade personer. Det var även åsikter som fick bemötas.

Huruvida upplägget var ett bedrägeri eller inte är en fråga som kommunstyrelsens före detta ordförande E funderade kring. Det var inget E slog fast utan förbehåll i inslaget. E, liksom den tidigare i styrelsen i fastighetsutvecklingsbolaget, kände sig dock lurad. Det var alltså tillfälliga medverkande som framförde detta.

Reporterns ord om att ”alla har blivit lurade” var ett återgivande av de intervjuades uppfattning, inte ett fastslående av fakta, vilket framgick av sammanhanget. Den åsikten vägdes upp av både den tidigare projektledaren samt av en speakertext där A nekade till att han skulle ha lurat kommunen eller investerarna.

Det var tydligt för tittaren att det pågick en tvist mellan den nya och den gamla ledningen för Bolag 2.

A:s roll i projektet

En av de viktigaste personerna i den aktuella granskningen är utan tvekan A. Det var A som tog initiativ till projektet och sålde in det till kommunen. Det var även A:s Bolag 1 som vann upphandlingen år 2013. A var den som skrev under alla avtal med kommunen och den som vid sidan av projektledaren B hade en nära dialog med kommunen fram till dess att A sålde sina aktier i Bolag 2 i början av år 2017.

A:s släkt var den i särklass största ägaren i Bolag 2 med närmare två tredjedelar av kapitalet. Uppgiften att A själv inte varit i ledande ställning som vd eller styrelseledamot i Bolag 2 är korrekt och är också en uppgift som förekom i inslaget. Redaktionen har dock ett flertal övertygande vittnesmål inifrån den tidigare organisationen i Bolag 2 som visar att A hade ett mycket stort inflytande i företaget, som största ägare och inte minst i alla beslut som rörde projektet i fråga. Det var bland annat A själv som höll i kontakterna med presumtiva köpare av projektet, vilket bland annat bevisas av mejlväxling redaktionen har tagit del av. Det faktum att A själv åkte upp till Haparanda våren år 2016 för att svara på politikernas frågor visar också på A centrala roll i projektet.

Det faktum att A hade fört ut pengar ur bolaget bekräftas av banktransaktioner som *Uppdrag granskning* tagit del av. Dessa styrker att åtminstone 95 miljoner kronor betalats ut kontant i första hand till Bolag 1, som A kontrollerar. Ursprungligen nekade inte heller A till detta. A skrev i ett mejl till SVT att ”Bolag där min släkt varit huvudägare - alltså inte jag privat - har fått ca 98 mkr betalt. Värderingarna var mycket, mycket högre än så och man måste se till tillfället, inte att projektet tyvärr inte blev av i efterhand. Resterande gjordes om till eget kapital genom ägartillskott, kvittades mot preferensaktier som är värdelösa m.m”. A hävdar i sin anmälan att det är åtta miljoner kronor som betalats kontant samt att resterande del av summan utgörs av preferensaktier. Exakt hur utbetalningarna har skett finns det således olika uppfattningar om.

I senare mejl till SVT förnekade A helt att han skulle ha fått 95 miljoner i betalning för skulden, vilket *Uppdrag granskning* även sammanfattade i slutet av inslaget.

Kommunchefens roll i upphandlingen

Det var den dåvarande kommunchefen som tog initiativ till upphandlingen i kommunen. Enligt upphandlingsunderlaget från den 2 februari 2012 var kommunchefen kontaktperson. I en tjänsteskrivelse från kommunledningsförvaltningen, som leddes av kommunchefen, förslogs Kommunstyrelsen besluta om att upphandla hyresavtalen för projektet genom konkurrenspräglad dialog.

Opartiskhet

Redaktionen tog kontakt med A den 2 oktober 2019 för att upplysa honom om att *Uppdrag granskning* arbetade med en uppföljning till ett tidigare reportage om turerna kring projektet. I ett mejl till A ställde reportern ett antal frågor för att ge honom möjlighet att bemöta de påståenden som gjordes i inslaget. Mejllet föregicks av kontaktförsök via telefon och textmeddelanden. I ett mejl till redaktionen den 10 oktober 2019 gjorde A klart att redaktionen inte kunde förvänta sig någon intervju men att han skulle ge redaktionen en del information. Redaktionen tog sedan hänsyn till en mängd synpunkter som A presenterade. Som en konsekvens av detta gjordes flera korrigeringar i det slutgiltiga manuset. SVT anser att *Uppdrag granskning* gett anmälaren stor möjlighet att påverka det färdiga manuset.

Kort inför sändningen skrev A att han kunde tänka sig att ställa upp i en intervju om den gjordes i direktsändning. Redaktionen klargjorde då att några sådana möjligheter inte fanns inom ramen för inslaget, eftersom *Uppdrag granskning* inte är ett direktsänt program.

A:s inställning till den kritik som den nya ledningen i Bolag 2 riktade mot honom redovisades i inslaget i form av grafik och speakertext. Dessutom medverkade

den tidigare projektledaren B, A:s dåvarande närmaste man, i inslaget för att ytterligare tydliggöra den dåvarande projektledningens ambitioner med projektet.

Det finns inget krav på att två parter ska få lika stort utrymme i en skildring som den nu aktuella.

Respekt för privatlivet

SVT anser inte att uppgifterna om A:s verksamhet skulle innebära ett intrång i hans privatliv. Uppgifterna ansågs ha saklig grund och berörde ett projekt där A varit drivande i sin roll som entreprenör. Att kunna berätta om tvister i kölvattnet av ett uppmärksammat byggprojekt som bland annat haft stor betydelse för Haparanda kommun anser SVT ligga väl inom bolagets granskande uppdrag. Om nämnden skulle finna att några uppgifter var av intrångskaraktär anser SVT att detta var motiverat av det stora allmänna intresse som fanns för det uppmärksammade projektet.

ANMÄLARENS KOMMENTAR

A anför sammanfattningsvis följande.

Skulden på 500 miljoner kronor

*Uppdrag granskning*s påstående att det finns olika åsikter om den skuld som uppstod genom att ett bolag sålde en koncern till bostadsutvecklingsbolaget för 500 miljoner kronor hade ”uppkommit på legitim väg” är felaktigt.

Auktoriserade revisorer samt bolagsstämmor – där bland annat nya vd:n och storägaren D närvarade – hade godkänt allt i alla led.

Obligationslånet på 200 miljoner kronor

Den absoluta majoriteten av lånet användes för att återbetala den tidigare obligationen, vilket framgår tydligt i prospektet.

A:s roll i projektet

A var en av de viktigaste personerna fram tills projektledningen lämnades över från honom, vilket skedde långt innan problemen började. Det är inte korrekt att A haft en nära dialog med kommunen vid sidan av B.

Det stämmer inte att det bland annat var A själv som höll i kontakterna med presumtiva köpare av projektet. A höll i kontakterna för försäljning av hela projektportföljen på uppdrag av styrelsen. Försäljningen av själva projektet hölls av projektledare vid tidigare tillfällen.

Att A själv åkte upp till Haparanda våren 2016 för att svara på politikernas frågor visade inte att A hade en central roll i projektet. A blev ombedd att göra

det av kommunstyrelsen, trots att A hade lämnat projektledningen flera år tidigare. Att delta på ett möte är inte en nära dialog. A lovade aldrig kommunfullmäktige att bygget skulle påbörjas. Projektet drevs av projektledaren B, det var han som hade dialogen och diskussionerna med kommunen i 99 procent av fallen.

A hade inte ett mycket stort inflytande i Bolag 2.

Bolag 3, som Bolag 2 hade skulden till, ägdes inte av A. Det ägdes av ett stort antal aktieägare där A var en, men de absolut största delarna ägdes av A:s släkt och av andra aktieägare.

A har inte fört ut några pengar ur bolaget. A har inte ens kunnat göra det då han inte haft mandat eller firmateckningsrätt. Det har dock styrelse och vd, vilket A aldrig varit.

Kommunchefens roll i upphandlingen

A ägde hälften av bolaget som ville rekrytera kommunchefen. Att äga ett bolag till hälften är något helt annat än att äga bolaget helt.

Det var inte den före detta kommunchefen som tog initiativ till upphandlingen i kommunen. En kommunchef agerar på uppdrag av politikerna och varken kan eller får ta sådana beslut.

Opartiskhet

Vad B sa i inslaget är helt ointressant för A, som ville ha med sina egna synpunkter.

Respekt för privatlivet

Det var inte, som SVT påstår i sitt yttrande, endast ”uppgifter om A:s verksamhet” som lämnades i inslaget. A var drivande fram till en viss punkt, men utmålades i *Uppdrag granskning* som ytterst ansvarig för att projektet inte blev av.

PROGRAMFÖRETAGETS TILLÄGGSYTTRANDE

SVT anför sammanfattningsvis följande.

A:s roll i projektet

Att A hade haft en nära dialog med kommunen bekräftades för SVT via mejlväxling med kommunstyrelsens tidigare ordförande, E. I en sekvens i inslaget från ett fullmäktigemöte den 21 september 2015 framgick även att A försäkrat dem att bygget skulle komma till stånd.

Redaktionen gjorde bedömningen att det bolag där den dåvarande kommunchefen blev erbjuden anställning – dels som vd, dels som affärsområdeschef, enligt de anställningsavtal SVT har tagit del av – var ett av A:s bolag. A satt vid tidpunkten (år 2012) som styrelseordförande i bolaget, som ägs till 100 procent av ett annat bolag vars huvudägare är Bolag 1. Det var A som representerade bolaget, där kommunchefen erbjöds anställning, på de två anställningsavtalen. Enligt muntliga uppgifter från den före detta kommunchefen så var det även A som ville rekrytera honom. SVT anser att det är ett av A:s bolag eftersom han är styrelseordförande, äger bolaget till 50 procent samt representerar bolaget på de avtal redaktionen tagit del av.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

SVT ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (15 § i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Opartiskhet och saklighet

Granskande inslag av detta slag är i linje med SVT:s gransknings- och kommentarsskyldighet. Att inslaget hade en kritisk infallsvinkel innebär inte i sig att det strider mot kravet på opartiskhet. Vidare framgår av SVT:s yttrande att A gavs långtgående möjligheter att inför sändning kommentera den kritik som riktades mot honom. Nämnden, som noterar att A:s inställning till anklagelserna redovisades i inslaget, anser att programföretaget gett A den möjlighet att bemöta kritik som rimligen kan krävas. Inslaget strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

Skulden på 500 miljoner kronor och projektets genomförbarhet

I inslaget sa Bolag 2:s nya ledning, bestående av C och D, att den skuld som uppstått när företaget skapades var oriktig. C, D och E sa även att A aldrig haft som ambition att genomföra det aktuella projektet. Nämnden konstaterar att C, D och E var så kallade tillfälligt medverkande för vilka kravet på saklighet kan ställas lägre än för företrädare för programföretaget. Vidare framgick det av inslaget att A förnekade att han skulle ha lurat kommunen eller investerarna och att han hade haft för avsikt att bygga projektet. Inslaget strider därmed inte mot kravet på saklighet i denna del.

I inslaget sades att A, genom bolag kontrollerade av honom, fått nästan 100 miljoner kronor i och med försäljningen av bland annat det aktuella projektet. SVT har i sina yttranden anfört att de tagit del av kontoutdrag som visat att 95 miljoner kronor betalats kontant till A och Bolag 1. A anför däremot i sin anmälan att han fick åtta miljoner kronor i kontanter och att resten betalades i preferensaktier, samt att han personligen inte fått några pengar. Nämnden noterar att det framgick i inslaget att A nekade till att hans bolag skulle ha fått 95 miljoner kronor. Det framgick inte om, eller hur mycket, pengar som A personligen fått. Vid en sammantagen bedömning anser nämnden att det inte var så betydande för framställningen i vilken form summan betalats. Inslaget strider inte mot saklighetskravet i denna del.

Obligationslånet på 200 miljoner kronor

SVT har i sina yttranden visat grund för att det obligationslån på 200 miljoner kronor som nämndes i inslaget togs upp för att finansiera gamla lån och för att påbörja byggprocessen. Det speakern sa i inslaget om att lånet ”bland annat ska gå till att sätta igång bygget” av det aktuella projektet medför därför inte att inslaget strider mot saklighetskravet.

A:s roll i projektet

Av SVT:s yttranden framgår att A tillsammans med sin släkt ägde två tredjedelar av kapitalet i Bolag 2, men att A aldrig var vd eller styrelseledamot. Det framgår även att A hade ett stort inflytande i företaget och en central roll i det aktuella

projektet. Nämnden anser visserligen att det var förenklande att beskriva Bolag 2 som A:s bolag, men att det tillräckligt tydligt framgick i inslaget att det var A:s släkt – och inte bara A – som var majoritetsägare.

Kommunchefens roll i upphandlingen

Enligt SVT:s yttranden anställdes den före detta kommunchefen vid Haparanda kommun vid ett bolag som ägdes till hälften av A, där A var styrelseordförande och där A representerade företaget på anställningsavtalen. SVT har därmed visat grund för påståendet att kommunchefen ”blev erbjuden en anställning som vd i ett av [A:s] bolag”. SVT har i sina yttranden också visat grund för att kommunchefen varit inblandad i den inledande processen av upphandlingen. Inslaget strider inte mot kravet på saklighet i dessa delar.

Vad A i övrigt anfört medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Respekt för privatlivet

A framställdes som klandervärd genom de uppgifter som lämnades om honom i inslaget. Mot bakgrund av att uppgifterna var direkt kopplade till A:s affärsverksamhet och yrkesutövning anser nämnden inte att inslaget strider mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Övrigt

Nämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagets sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva frågor om förtal. Denna del av anmälarens kritik lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfieldt, Kristina Åberg och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Elin Ackerberg.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Elin Ackerberg